

СТАНОВИЩЕ

по проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за правната помощ

Обществена консултация № 12620-K

от адвокат Атанас Джонев, член на Софийската адвокатска колегия, действащ от свое име

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Правната помощ безспорно се нуждае от реформа. Представеният законопроект обаче не предлага такава реформа. Той не подобрява достъпа на гражданите до правосъдие, не решава проблема с адвокатските възнаграждения и не създава нови гаранции за качествена и ефективна правна помощ.

Основната промяна е друга: кадровата власт по отношение на председателя и заместник-председателя на Националното бюро за правна помощ се концентрира непосредствено в министъра на правосъдието.

1. Независим орган не може да бъде поставян в кадрова зависимост

Съгласно чл. 6, ал. 3 от действащия Закон за правната помощ НБПП е „независим държавен орган - юридическо лице“.

Това законово определение не може да бъде пренебрегвано с аргумента, че НБПП осъществява административна дейност или е на бюджетна издръжка към министъра на правосъдието. Административният характер на един орган не изключва неговата функционална независимост. Бюджетната обвързаност също не означава безусловна кадрова подчиненост.

При действащата уредба министърът прави предложението, но решението се взема от Министерския съвет, а назначаването се извършва от министър-председателя. Проектът премахва този колективен механизъм и предоставя назначаването и освобождаването непосредствено на министъра. Това не е техническо улеснение. Това е концентрация на власт.

Особено тревожно е посоченото в мотивите разбиране, че министърът следва самостоятелно да подбира ръководство на НБПП, което да подкрепя провежданите политики. Ръководството на независим държавен орган следва да изпълнява закона, а не да бъде подбирано според степента, в която подкрепя политиката на конкретен министър.

Независимост, която съществува само докато министърът е доволен, е независимост единствено по име.

2. „Накърняването на престижа“ е опасно неопределено основание

Проектът въвежда като основание за предсрочно прекратяване на мандата действия, които „накърняват престижа на НБПП“, без да определя съдържанието на понятието, неговите обективни признаци, необходимата тежест на нарушението и реда за установяването му.

„Престижът“ е оценъчно понятие. Без ясни критерии то може да обхване не само действително укоримо поведение, но и професионално несъгласие, публична критика или отказ да бъде подкрепена определена управленска политика. Мандат не може да се прекратява въз основа на формулировка, чието съдържание зависи от субективната преценка на органа по освобождаването.

3. Правилата се променят по време на мандата

Предвижда се новите основания за прекратяване, включително свързаните с придобито или упражнено право на пенсия, да се прилагат и към заварените правоотношения. Така гарантираният от закона мандат става условен - започнал при едни правила, но прекратим по други, приети впоследствие.

Липсва убедителен анализ защо придобиването на пенсионно право само по себе си прави председателя или заместник-председателя негоден да изпълнява функциите си. Не е направена и достатъчна оценка за съответствието на мярката с принципите на пропорционалност, равно третиране и правна сигурност.

Мандатът е гаранция за институционална устойчивост, а не временна привилегия, която може да бъде обезсмислена с последваща промяна на правилата.

4. Това не е реформа на правната помощ

Проектът не съдържа съществени мерки за справедливо и своевременно заплащане на адвокатския труд, разширяване на достъпа на гражданите до правна помощ, намаляване на административната тежест, гарантиране на качеството на защитата или електронизация и прозрачност на системата.

Следователно представеният проект не реформира правната помощ. Той променя преди всичко въпроса кой назначава и освобождава двама души.

Реформата трябва да започва от гражданина, който се нуждае от защита, и от адвоката, който реално я предоставя - не от стола на председателя.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

1. Да бъде запазен действащият механизъм за назначаване и освобождаване или да бъде въведена прозрачна конкурсна процедура с предварително определени професионални критерии и публично изслушване.
2. Основанието „действия, които накърняват престижа на НБПП“ да отпадне или да бъде прецизно дефинирано, придружено от ясна процедура и ефективни гаранции срещу произвол.
3. Новите основания за предсрочно прекратяване да не се прилагат към мандати, започнали преди влизането на закона в сила.
4. Да бъде изготвен цялостен законопроект, който действително урежда достъпа до правосъдие, размера и своевременното изплащане на адвокатските възнаграждения, качеството на правната помощ и административната тежест върху адвокатите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Политическата отговорност на министъра на правосъдието не може да служи като основание за заличаване на законово установената независимост на НБПП.

Отговорността изисква контрол. Независимостта изисква граници на този контрол. Настоящият проект увеличава властта, но не създава съответстващи гаранции срещу нейната неправомерна употреба.

Поради изложеното не подкрепям законопроекта в представения му вид и предлагам неговото съществено преработване след действително професионално обсъждане с органите на адвокатурата и адвокатите, които предоставят правна помощ.

С уважение:
адвокат Атанас Джонев
Софийска адвокатска колегия